

De veiligheidsbeleving in de buurten van Amsterdam

Annefleur Janne IJzerman (6522823)

Begeleider: J. Beijers

2^e beoordelaar: M. van Lier

Sociologie – Faculteit Sociale Wetenschappen

Universiteit Utrecht

Abstract

In dit kwantitatieve onderzoek is er gekeken naar kenmerken van buurten die van invloed zijn op de veiligheidsbeleving en welke factoren hierbij een rol spelen. Allereerst is in kaart gebracht welke prominente factoren van invloed zijn op de veiligheidsbeleving waarbij onderzoek aantoont dat de factoren die invloed hebben op de veiligheidsbeleving op drie niveaus liggen, namelijk: persoonlijke factoren, situationele factoren en algemeen maatschappelijke factoren. In dit onderzoek zal voornamelijk de nadruk liggen op persoonlijke factoren, die geaggregeerd zijn op buurtniveau, en situationele factoren. Kijkend vanuit de collective efficacy-theorie komt naar voren dat sociale cohesie een grote rol speelt of kan spelen in het beïnvloeden van de veiligheidsbeleving. Toch blijkt dat voornamelijk etnische heterogeniteit, dat de mate van sociale cohesie beïnvloedt, effect heeft op de veiligheidsbeleving. Daarnaast is door middel van de broken windows-theorie naar voren gebracht dat de fysieke omgeving, en dan met name verloedering, ook van invloed is op de veiligheidsbeleving. Daarnaast is het effect van de geregistreerde criminaliteit op de veiligheidsbeleving getoetst maar dit blijkt, zoals verwacht, geen effect te hebben.

Trefwoorden

Veiligheidsbeleving; sociale cohesie; fysieke omgeving; criminaliteit

Inleiding

1.1 Achtergrond

“In de regio liggen de twee buurten letterlijk mijlenver uit elkaar, en in de nieuwste veiligheidsindex van Amsterdam komen ze in elk geval niet nader tot elkaar: terwijl in Uithoorn de Kwakel bewoners 's nachts nog net niet de deuren van het slot laten, blijft in Burgwallen-Nieuwe Zijde bijna geen broekzak on-gerold” (Parool, 2015).

In 2019 voelde 32% van de bevolking in Nederland zich wel eens onveilig in het algemeen (CBS, 2020a). Kijkend naar de inwoners van Amsterdam voelde 38,2% zich in het algemeen wel eens onveilig. Hiervan voelde 39% zich onveilig in Oost, 33,2% in Zuid, 40,2% in West en 36,3% in Centrum/Noord. In Nederland voelt 14% zich wel eens onveilig in eigen buurt. Echter voelt 22,2% zich in Amsterdam wel eens onveilig in eigen buurt. (CBS, 2020b).

Deze cijfers tonen aan dat de onveiligheidsgevoelens in Amsterdam fors hoger liggen ten opzichte van de rest van Nederland. Het CBS concludeert dan ook in de Veiligheidsmonitor van 2019 dat de inwoners van Amsterdam gemiddeld een negatievere veiligheidsbeleving hebben ten opzichte van de rest van Nederland (CBS, 2020a).

Amsterdam heeft verschillende instrumenten om de ontwikkeling van het veiligheidsbeleid te kunnen volgen. Zo is er de veiligheidsindex, het Criminaliteitsbeeld, het Regionaal veiligheidsplan en de Regionale Veiligheidsrapportage (Gemeente Amsterdam, z.d.-d). Ondanks dat de intenties en doelen bij politici, bestuurders en beleidsmakers duidelijk zijn blijft de vraag “*Hoe kan de veiligheidsbeleving verbeterd worden?*” lastig te beantwoorden voor velen (Smeets, 2018). Vaak worden hierbij dan ook alleen de negatieve factoren meegenomen (Spithoven, 2018; Smeets, 2016; Boers, Van Steden & Boutellier, 2008). De aanpak blijft dus een aandachtspunt blijkt uit meerdere onderzoeken.

Veelal wordt er gedacht dat er een rechtstreeks verband is tussen de veiligheidsbeleving en de mate van criminaliteit. Hoewel criminaliteit zeker een rol speelt is dit niet de enige factor volgens Smeets & Meijer, dit heeft volgens hen te maken met het feit dat bij eenzelfde criminaliteitsniveau de ene inwoner zich wel veilig voelt en de ander niet, of in de ene buurt wel en in de andere buurt niet (Smeets & Meijer, 2013).

Eerder onderzoek toont aan dat er meer criminaliteit plaatsvindt in buurten waar er sprake is van geringe sociale cohesie en waar inwoners minder de noodzaak voelen om in te grijpen wanneer er iets gebeurt op straat. Dit wordt ook wel ‘collective efficacy’ genoemd. Ook blijkt deze vorm van sociale cohesie effect te hebben op de veiligheidsbeleving. Met andere

woorden hoe meer sociale cohesie des te minder de criminaliteit en des te positiever de veiligheidsbeleving zal zijn (Glas & Snel, 2017). Daarnaast bleek uit onderzoek dat de sociale kwaliteit die ervaren wordt door inwoners in buurten een even grote invloed had op de veiligheidsbeleving als de objectieve veiligheid in die buurten (Smeets & Meijer, 2013). Ander onderzoek toont aan dat een negatievere veiligheidsbeleving vaker voorkomt in buurten van grote steden waarbij de fysieke omgeving een rol speelt (Spithoven, 2017). Dit komt omdat buurtinwoners de beleving, en dus ook de veiligheidsbeleving, van hun omgeving mede baseren op interpretaties van de fysieke omgeving (Blokland, 2008). Omtrent de fysieke omgeving is in de Veiligheidsmonitor te zien dat in Amsterdam de mate van verloedering gemiddeld hoger ligt ten opzichte van de rest van Nederland (CBS, 2020a).

1.2 Probleemstelling en doel scriptie

Dat er wat aan de veiligheidsbeleving van inwoners in Amsterdam moet gebeuren is duidelijk, maar hoe dit moet gebeuren is bij veel actoren vaak onduidelijk. Dit komt deels doordat veiligheidsbeleving een relatief begrip is. Daarnaast wordt er weinig aandacht besteed aan het in acht nemen van de verschillende waargenomen condities binnen buurten, wat ook kan bijdragen aan de verschillen in veiligheidsbeleving (Snedker, 2015). Doelen en intenties zijn er, maar hoe dit aangepakt kan worden blijft een lastige kwestie. Desalniettemin is het belangrijk dat er focus komt op zowel positieve als negatieve factoren in plaats van alleen op de negatieve factoren (Boers, Van Steden & Boutellier, 2008). Ook is het van belang dat duidelijk in kaart wordt gebracht welke factoren en buurtkenmerken nu van invloed zijn op de veiligheidsbeleving voor de Gemeente Amsterdam, om op deze manier de veiligheidsbeleving te kunnen verbeteren.

Om in kaart te brengen welke kenmerken van een buurt van invloed zijn op de veiligheidsbeleving en welke andere factoren hier een rol in spelen, luidt de onderzoeksvraag dan ook als volgt: *“In hoeverre hebben kenmerken van een buurt invloed op de veiligheidsbeleving van inwoners in Amsterdam en welke factoren spelen hierbij een rol?”*

Om deze onderzoeksvraag zo goed mogelijk te kunnen beantwoorden zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. *“Welke factoren spelen een prominente rol in het beïnvloeden van de veiligheidsbeleving?”*
2. *“In hoeverre heeft sociale cohesie invloed op de veiligheidsbeleving?”*

3. *“Welke kenmerken van een buurt zijn van invloed op de sociale cohesie?”*
4. *“In hoeverre heeft de fysieke omgeving van een buurt effect op de veiligheidsbeleving?”*
5. *“In hoeverre heeft de geregistreerde criminaliteit in een buurt invloed op de veiligheidsbeleving?”*

Deze deelvragen zullen in het theoretisch kader verder behandeld worden.

1.3 Definities

In dit onderzoek wordt veiligheidsbeleving gedefinieerd als een emotionele reactie die ontstaat door een gevoel van of angst of gevaar. Dit gevoel van angst of gevaar ontstaat door een eventuele dreiging van lichamelijk letsel dat kan ontstaan (Garofalo, 1981).

In de meeste onderzoeken naar veiligheidsbeleving, ook wel de ‘fear of crime’ onderzoeken genoemd, wordt er onderscheid gemaakt tussen drie dimensies die de beleving van onveiligheid meten: cognitief, affectief en conatief (Hardyns & Pauwels, 2012). De eerste dimensie, de cognitieve dimensie, gaat over de risico-inschatting om slachtoffer te worden. De tweede dimensie, de affectieve dimensie, gaat over de bijbehorende gevoelens, zoals angst. Tot slot gaat de derde dimensie, de conatieve, over handelingen en maatregelen in gedrag om onveiligheid te voorkomen, mijdgedrag is hier een voorbeeld van (Hardyns & Pauwels, 2012; Smeets, 2018). In dit onderzoek zal de focus liggen op de affectieve dimensie.

Sociale cohesie wordt in dit onderzoek gedefinieerd als het sociale cement tussen inwoners die leven in dezelfde buurt (Hardyns & Pauwels, 2009).

1.4 Maatschappelijke relevantie

De veiligheidsbeleving van inwoners staat al langere tijd hoog op de agenda van de belangrijkste actoren op het gebied van het integraal veiligheidsbeleid. De veiligheidsbeleving van inwoners heeft al jaren hoge prioriteit bij bijvoorbeeld justitie, politie, gemeenten, politici, bestuurders en veiligheidsprofessionals en is toegenomen sinds de toename van maatschappelijke spanningen (Smeets, 2016). Desalniettemin blijkt vaak dat maatregelen die getroffen zijn om de veiligheid te verbeteren een averechts effect hebben op de veiligheidsbeleving van inwoners (Bakker & Hermens, 2011). Met andere woorden blijkt het in de praktijk lastig te zijn voor deze actoren te bepalen hoe de veiligheidsbeleving van inwoners nu daadwerkelijk verbeterd kan worden. Vaak blijft dit bij intenties en doelen (Spithoven, 2018).

Inwoners omschrijven de veiligheidsbeleving vaak als een relatief fenomeen. Dat wil zeggen dat het afhangt van de positie in de samenleving van inwoners die ervoor kan zorgen dat situaties als veilig of onveilig worden bestempeld. Doordat het een relatief fenomeen is hangt er dus geen eenduidige definitie aan vast en blijft het lastig een pasklare aanpak te creëren om de veiligheidsbeleving te kunnen verbeteren (Van den Herrewegen, 2011).

Door de fors hoge cijfers van de onveiligheidsbeleving in Amsterdam ten opzichte van Nederland in het algemeen én het ontbrekende antwoord op de vraag *hoe* de veiligheidsbeleving nou daadwerkelijk verbeterd kan worden is het van belang om de mogelijke factoren en buurtkenmerken die de veiligheidsbeleving kunnen beïnvloeden, duidelijk aan te kaarten.

Veiligheid vormt een cruciaal perspectief voor onze samenleving, maar kan zowel uitsluiten als verbinden. Veiligheid zal beschermen en verenigen maar wanneer er nadruk gelegd wordt op de negatieve factoren kan veiligheid zorgen voor discriminatie en verdeling (Boutellier, Van Steden, Van Stokkom, 2016).

Het duidelijk in kaart brengen van zowel positieve als negatieve factoren kan daarbij bijdragen het relatieve begrip ‘veiligheidsbeleving’ zoveel mogelijk te verduidelijken. Op deze manier kan er voor de diverse buurten in Amsterdam een op maat gemaakt plan geschreven worden zodat inwoners zich veiliger zullen voelen.

1.5 Wetenschappelijke relevantie

Zoals eerder benoemd is de interesse in het thema veiligheidsbeleving van inwoners in de laatste jaren significant toegenomen onder bijvoorbeeld criminologen, beleidsmakers, politici en de media (Lee, 2013). Toch blijkt dat men meer kijkt naar hoe groot het probleem is en hoe dit over de bevolking is verdeeld in plaats van wat het fenomeen veiligheidsbeleving nou daadwerkelijk inhoudt. Actoren zijn dus vaak aan het meten zonder daarbij te daadwerkelijk te theoretiseren of te operationaliseren (Spitshoven, 2018).

Dit is ook het geval bij de Gemeente Amsterdam. Hier wordt sinds 2003 door middel van een Veiligheidsindex de veiligheidsbeleving in kaart gebracht. Toch wordt hierbij niet gekeken welke factoren en buurtkenmerken hier van invloed op de veiligheidsbeleving zijn.

Hoewel actoren en onderzoekers willen kijken naar de veiligheidsbeleving wordt in de aanpak vaak juist het omgekeerde gedaan, er wordt gekeken naar de onveiligheidsgevoelens. In voorgaande wetenschappelijke onderzoeken wordt vaak de nadruk gelegd op negatieve

factoren die veiligheidsgevoelens verminderen, terwijl positieve factoren die veiligheidsgevoelens verhogen net zo belangrijk zijn. Veiligheid houdt meer in dan risicobeheersing en controlematregelen. Het gaat om vertrouwen en daarbij speelt de samenhang van de maatschappij een grote rol (Boers, Van Steden & Boutellier, 2008).

Hoewel er in het onderzoek van Boers, Van Steden & Boutellier (2008) wel wordt gekeken naar factoren die effect hebben op de veiligheidsbeleving in buurten in Amsterdam, waarbij zelfs onderscheidt wordt gemaakt tussen positieve en negatieve factoren, worden in dit onderzoek echter de sociale cohesie en voornamelijk de buurtkenmerken nauwelijks meegenomen. Daarom is er in dit onderzoek voor gekozen sociale cohesie mee te nemen door de factoren die hierop van invloed zijn te onderzoeken. Omdat juist zoals hierboven benoemd de samenhang van de maatschappij een grote rol kan spelen in de veiligheidsbeleving.

Daarnaast is er opmerkelijk genoeg ondanks de hierboven genoemde cijfers, die aantonen dat de veiligheidsbeleving in Amsterdam relatief negatief is, nauwelijks onderzoek naar waar dit vandaan komt en hoe de veiligheidsbeleving zo kan verschillen in de buurten. Zo deden Van Oirschot, Slot & Van Oirschot (2011) onderzoek naar het vertrouwen in de buurten van Amsterdam en wat de rol van sociale cohesie hierin was op de veiligheidsbeleving. Hierbij werd immers alleen de nadruk gelegd op etnische heterogeniteit en diversiteit in het algemeen terwijl er hoogstwaarschijnlijk nog andere factoren van invloed zijn op de mate van sociale cohesie. Daarnaast kunnen er ook nog andere factoren en buurtkenmerken een rol spelen bij het beïnvloeden van de veiligheidsbeleving. In dit onderzoek zal dan ook een groot deel van de buurten van Amsterdam worden meegenomen én zal sociale cohesie daarbij worden uitgebreid. Daarnaast zullen de fysieke omgeving en criminaliteit ook worden meegenomen om meer inzichten te krijgen hoe deze factoren en kenmerken samenhangen met de veiligheidsbeleving.

Een ander punt waar meer aandacht aan besteed zou moeten worden is het feit dat, zoals hierboven genoemd, de definitie veiligheidsbeleving uit drie dimensies bestaat: cognitief, affectief en conatief. Volgens Smeets (2018) zorgen deze dimensies dat wanneer er geroepen wordt dat 'de' veiligheidsbeleving moet worden verbeterd, dit hetzelfde is als roepen 'de' criminaliteit moet worden teruggedrongen. Het is te globaal om er iets mee te kunnen. Er zal dan ook in onderzoeken meer precisie vereist zijn en daarbij zal duidelijk benoemd moeten worden om welke dimensie het gaat. In dit onderzoek ligt dan ook de focus op de affectieve dimensie omdat er wordt gekeken naar de veiligheidsgevoelens in een buurt. Het duidelijk stellen welke dimensie onderzocht wordt maakt het vergelijken en interpreteren van bevindingen eenvoudiger (Smeets, 2018).

Theoretisch kader

In het theoretisch kader wordt eerst een overzicht van factoren in kaart gebracht die van invloed zijn op de veiligheidsbeleving. Daarna wordt de *collective efficacy*-theorie toegelicht en hoe deze theorie met sociale cohesie samenhangt. Daarnaast zal daarbij uitgelegd worden wat beide voor invloed hebben op de veiligheidsbeleving, én worden de buurtkenmerken die van invloed zijn op sociale cohesie beschreven. Verder zal het effect van de *broken windows*-theorie op de veiligheidsbeleving besproken worden, en wat de mate van verloedering hier een effect op heeft. Als laatste wordt het effect van de geregistreerde criminaliteit op de veiligheidsbeleving toegelicht.

2.1 Factoren

Uit onderzoek blijkt dat zowel socio-demografische factoren als buurtkenmerken van invloed zijn op de veiligheidsbeleving (Hardyns & Pauwels, 2012).

De factoren die invloed hebben op de veiligheidsbeleving liggen op drie niveaus: 1. Persoonlijke factoren; 2. Situationele factoren; 3. Algemene maatschappelijke factoren. De tweede categorie is voornamelijk belangrijk voor beleid en bestuur, persoonlijke kenmerken zijn lastig te veranderen en dat geldt ook voor maatschappelijke trends (Smeets, 2016).

De persoonlijke factoren hebben een grote invloed op de mate van veiligheidsbeleving maar zijn door beleid lastig te beïnvloeden. Voorbeelden van factoren die hierop van invloed kunnen zijn: leeftijd, geslacht, etniciteit, seksuele geaardheid, geestelijke en lichamelijke gezondheid, opleidingsniveau, economische positie maar ook de levenshouding en kijk op de wereld (Smeets & Meijer, 2013).

De situationele factoren kunnen ingedeeld worden in vier omgevingen:

1. De criminele omgeving;
2. De sociale omgeving;
3. De fysieke omgeving;
4. De institutionele omgeving (Smeets, 2016).

De criminele omgeving heeft betrekking op de mate van criminaliteit, overlast en het gedrag dat inwoners als bedreigend ervaren. De sociale omgeving gaat over de bevolkingssamenstelling en de sociale kwaliteit van een buurt, bijvoorbeeld sociale cohesie. Met de fysieke omgeving wordt de uitstraling en inrichting van een buurt bedoeld, kijkende of het overzichtelijk, beheersbaar en attractief is. De institutionele omgeving heeft betrekking op

alle organisaties die medeverantwoordelijkheid delen voor de veiligheid en veiligheidsbeleving van inwoners. Met name gemeenten, politie, woningcorporaties en welzijnsinstellingen hebben hier betrekking op in buurten (Smeets & Meijer, 2013; Smeets, 2016).

De algemene maatschappelijke factoren zijn factoren waar weinig aan te doen valt. Het zijn zorgen die inwoners hebben over criminaliteit en gaan om gedachten en gevoelens bij vragen over sociale veiligheid. Het harder worden van de maatschappij, de individualisering en de snelle ontwikkelingen versterken de gedachten en gevoelens rondom een negatieve veiligheidsbeleving (Smeets & Meijer, 2013).

2.2 Collective efficacy-theorie en sociale cohesie

Het concept 'collective efficacy' kan worden gedefinieerd als sociale cohesie omtrent buurtinwoners gecombineerd met hun bereidheid om in te grijpen in het belang van het algemeen welzijn (Sampson, Raudenbush & Earls, 1997). De *collective efficacy*-theorie is ontstaan vanuit de sociaal-kapitaaltheorie en kan daarnaast worden gezien als een actuele opvolger van de sociale-desorganisatietheorie.

Volgens de sociale-desorganisatietheorie kan antisociaal en crimineel gedrag verklaard worden aan de hand van desorganisatie. Organisatie is volgens deze theorie de sleutel om crimineel gedrag tegen te gaan. Buurten waar wel sprake is van sociale-organisatie creëren daarmee solidariteit, cohesie en integratie. Deze karakteristieken zullen een negatieve invloed hebben op criminaliteit (Kubrin, 2009). Met andere woorden: het zal de criminaliteit verlagen.

Volgens Bourdieu gaat de sociaal-kapitaaltheorie over de gezamenlijke hulpmiddelen die een gemeenschap, in dit geval een buurt, bezit. Deze gezamenlijke hulpmiddelen kunnen ingedeeld worden in vier vormen: sociale steun, sociale invloed, informele sociale controle en de mate van participatie in organisatie in buurten. Gezamenlijk bevorderen deze vier vormen samen het sociaal-kapitaal van een buurt (Carpiano, 2007).

Binnen de *collective efficacy*-theorie staat het belang van een gemeenschap, in dit geval een buurt, die bereid is om algemeen bekende problemen die te maken hebben met onveiligheid en criminaliteit op te lossen. Aan de hand van deze theorie wordt er verwacht dat ongelijke en niet-toevallige geografische spreiding van fenomenen gerelateerd aan criminaliteit verklaard kunnen worden en daarbij waarom buurtkenmerken zo sterk gelinkt zijn aan criminaliteit (Hardyns & Pauwels, 2012).

Het concept 'collective efficacy' kan worden ingedeeld in twee aspecten: sociaal vertrouwen en informele sociale controle. En met name het sociaal vertrouwen in een buurt is van grote invloed op de veiligheidsbeleving. Sociaal vertrouwen in een buurt is daarnaast de essentiële voorwaarde om informele sociale controle aan te wakkeren. Factoren die voornamelijk van invloed zijn op sociaal vertrouwen zijn economische deprivatie, etnische heterogeniteit en residentiële mobiliteit (Hardyns & Pauwels, 2012).

Uit eerder onderzoek is gebleken dat buurtnetwerken sterk samenhangen met de veiligheidsgevoelens onder bewoners (Van Stokkom & Toenders, 2010). Het herkennen van mensen op straat zonder elkaar echt te kennen speelt hierbij een grote rol, omdat het bijdraagt aan het vermogen van inwoners om hun omgeving sociaal te kunnen interpreteren en ordenen. Dit heeft een positief effect op de veiligheidsbeleving (Spithoven, 2017).

Sociale cohesie bestaat uit twee componenten, een cognitieve component en een gedragscomponent. De cognitieve component heeft betrekking op de saamhorigheid en vertrouwen in de buurt en de gedragscomponent heeft betrekking op de daadwerkelijke deelname in de buurt (Van Oirschot, Slot & Van Oirschot, 2011). In dit onderzoek zal de nadruk liggen op de cognitieve component van sociale cohesie. De veiligheidsbeleving hangt sterk samen met aspecten van sociale cohesie. De kans op slachtofferschap wordt verkleind wanneer er meer sprake is van sociale cohesie in buurten. Daarnaast zorgt een sterke cohesie in buurten voor een verbetering in veiligheidsbeleving (Huygen & De Meere, 2008). Ook heeft eerder onderzoek naar buurten in Amsterdam aangetoond dat sociale cohesie in een buurt een positieve invloed heeft op de veiligheidsbeleving (Van Oirschot, Slot & Van Oirschot, 2011). Deze bevindingen resulteerden dan ook in de volgende hypothese, *H1*: *“Buurten in Amsterdam waar sprake is van een grotere mate van sociale cohesie zullen een positievere veiligheidsbeleving hebben.”*

2.3 Buurtkenmerken die van invloed zijn op sociale cohesie

Sociale cohesie wordt als wenselijk gezien omdat een hogere mate van sociale cohesie een positieve invloed kan hebben in buurten. Zo kan het bijdragen aan aangiftebereidheid en participatie in de buurt (Van Oirschot, Slot & Van Oirschot, 2011). Sociale cohesie kan verdeeld worden in vier aspecten: contact frequentie met buurtgenoten, tolerantie naar een buurtgenoot met een andere etniciteit, onderling vertrouwen en vrijwilligerswerk (Tolsma, Van der Meer, & Gesthuizen, 2009).

In eerder onderzoek is aangetoond dat etnische heterogeniteit een belangrijke factor is in het negatief beïnvloeden van de sociale cohesie en sociaal vertrouwen in een buurt (Van Oirschot, Slot & Van Oirschot, 2011).

Ander onderzoek toont aan dat het gemiddelde inkomen in een buurt het meest belangrijke contextuele kenmerk blijkt te zijn voor de mate van sociale cohesie. Daarnaast schijnt dat in meer welvarende buurten bewoners vaker contact hebben met hun buurtgenoten, er meer onderling vertrouwen is en er vaker vrijwilligerswerk wordt gedaan. Etnische heterogeniteit blijkt uit onderzoeken in bijvoorbeeld Amerika een negatief effect te hebben op de sociale cohesie. In Nederland blijkt etnische heterogeniteit slechts een paar aspecten van sociale cohesie te verminderen, namelijk: contact frequentie, onderling vertrouwen en de mate van vrijwilligerswerk. De geregistreerde criminaliteit en residentiële mobiliteit in een buurt verminderen het contact frequentie en de mate van vrijwilligerswerk (Tolsma, Van der Meer, & Gesthuizen, 2009). Later onderzoek toont aan dat er wel degelijk een duidelijk negatief effect is tussen etnische heterogeniteit en de veiligheidsbeleving. Dit onderzoek verklaart dat hoe meer etnische heterogeniteit des te minder de sociale cohesie én ‘collective efficacy’ er in een buurt zal zijn. Etnische homogeniteit kan daarbij zelfs een vereiste zijn om sociale cohesie in een buurt te creëren (Glas & Snel, 2017).

Daarnaast blijkt dat een snelle groei of verandering van een buurt de sociale cohesie sterk kan verzwakken. Dit komt doordat nieuwkomers en oude bewoners vaak moeite hebben om elkaars gedrag en houding te begrijpen wat leidt tot wederzijds wantrouwen (Spithoven, 2017).

2.4 Broken windows-theorie

De *broken windows*-theorie gaat over de verantwoordelijkheid van de institutionele omgeving en van buurtinwoners. Kleine fysieke achteruitgang, ook wel verloedering genoemd, zoals bijvoorbeeld gebroken ramen of vuil op straat zouden acties als vandalisme en kleine criminaliteit kunnen uitlokken. En deze acties kunnen de veiligheidsbeleving van inwoners negatief beïnvloeden (Suskens, 2017).

Het valt op dat een negatieve veiligheidsbeleving voornamelijk voorkomt in buurten van grote steden. En dan met name in buurten met relatief veel huurwoningen, sociale achterstand en vervallen infrastructuur (Spithoven, 2017). Een rationele en eenvoudige verklaring zou

hiervoor zijn dat er ook meer criminaliteit plaatsvindt (Hale, 1996). Een andere verklaring is dat inwoners in deze buurten vaker geconfronteerd worden met sociale en fysieke symbolen van criminaliteit. Sociale symbolen zijn bijvoorbeeld wanordelijk gedrag, verlatenheid en overlast. Fysieke symbolen zijn bijvoorbeeld slechte verlichting, graffiti, vandalisme en zwerfvuil (Spithoven, 2017).

Hierbij speelt de waarneming van inwoners ook een grote rol. Uit eerder onderzoek is gebleken dat verloedering een negatief effect heeft op de veiligheidsbeleving. Met andere woorden, inwoners die meer verloedering waarnemen in een buurt zullen ook een negatievere veiligheidsbeleving ervaren (Hinkle & Weisburd, 2008). Deze bevindingen leiden dan ook tot de volgende hypothese *H2*: *“In buurten waar sprake is van meer verloedering zal sprake zijn van een negatievere veiligheidsbeleving.”*

2.5 Criminaliteit en de veiligheidsbeleving

Zoals eerder benoemd zijn er zowel positieve als negatieve factoren die de mate van veiligheidsbeleving beïnvloeden. Criminaliteit wordt gezien als een negatieve factor die van invloed is op veiligheidsbeleving, en wordt gezien als de best voorspellende negatieve factor (Boers, Boutellier, Slot, Smeets & Van Steden, 2008). Desalniettemin blijkt criminaliteit slechts een geringe invloed te hebben op de veiligheidsbeleving van inwoners (Boers, Van Steden & Boutellier, 2008). Dit omdat er naast de veel gebruikte negatieve factoren ook veel positieve factoren van grote invloed zijn op de veiligheidsbeleving. Een andere reden hiervoor is dat een positieve veiligheidsbeleving vaak afneemt door niet perse de feitelijke dreiging die er speelt door criminaliteit, maar door het ervaren van overlast, hinder, gevoelens van afkering, bestaanszekerheid in het algemeen en veranderingen in de buurtcontext (Boers, Boutellier, Slot, Smeets & Van Steden, 2008). Met andere woorden: een afname in criminaliteit betekent niet automatisch een positievere veiligheidsbeleving (Brooks, 1974). Later onderzoek toont aan dat wanneer de geregistreerde criminaliteit en overlast vermindert dit niet een rechtstreeks effect heeft op de veiligheidsbeleving, de subjectieve veiligheid verhoudt zich niet rechtstreeks met de objectieve veiligheid (Van Eijk, 2013). Een oorzaak hiervoor is dat het ook maar de vraag is of inwoners de eventuele effecten überhaupt opmerken wanneer de objectieve veiligheid verbetert. Inwoners die zich inzetten voor veiligheid zullen ook meer in aanraking komen met criminaliteit en overlast, wat ook een negatief effect kan hebben op de veiligheidsbeleving. De mate van betrokkenheid speelt dus juist een rol (Van Eijk, 2013). Met deze bevindingen is dan ook de volgende hypothese

opgesteld, H3: *“De mate van criminaliteit in de buurten in Amsterdam hangt niet samen met de veiligheidsbeleving.”*

Methode

3.1 Data

Om de onderzoeksvraag *“In hoeverre hebben kenmerken van een buurt invloed op de veiligheidsbeleving van inwoners in Amsterdam en welke factoren spelen hierbij een rol?”* te kunnen beantwoorden is er in dit onderzoek gebruik gemaakt van secundaire data die verkregen is vanuit de volgende datasets: de Veiligheidsindex, en nog drie losse datasets waaruit de gegevens over economische deprivatie, etnische heterogeniteit en residentiële mobiliteit zijn verkregen. Alle datasets zijn verkregen vanuit de gemeente Amsterdam door Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS). OIS verzamelt statistieken van veel verschillende onderwerpen waar veiligheid er één van is. Veel van deze statistieken worden al jaren bijgehouden zodat de stedelijke ontwikkelingen gevolgd kunnen worden. OIS beschikt over een eigen bedrijvenregister en maakt als enige gebruik van bronbestanden verkregen van de Amsterdamse gebouwen- en bevolkingsregisters. Daarnaast leveren zo'n 150 andere organisaties, bijvoorbeeld het CBS en het UWV, statistische informatie aan OIS (Gemeente Amsterdam, z.d.-b; Gemeente Amsterdam, z.d.-c). De gegevens in alle datasets zijn verkregen in Nederland, daarbij zijn gegevens verkregen in 87 Amsterdamse buurten en 21 omliggende regiobuurten (Smeets, 2015).

De Veiligheidsindex is een instrument dat gebruikt wordt om de sociale veiligheid in Amsterdam in de hoofdlijnen te volgen, dit gebeurt vanaf 2003 (Smeets, 2015). In dit onderzoek wordt er gekeken naar de data die verkregen is vanaf mei 2016 tot april 2017. In de dataset Veiligheidsindex staat het thema openbare orde en veiligheid centraal en zijn er gegevens verkregen over veiligheidsbeleving, overlast, geregistreerde criminaliteit, aantal werkzame inwoners, aantal studenten, bezoekers, aantal woningen, aantal winkels, aantal bedrijven en de populatiegrootte per buurt (Smeets, 2015).

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een kwantitatieve onderzoeksmethode waarbij de vragen bestaan uit gesloten vragen en de resultaten worden uitgedrukt in percentages of

aantallen. Het uitvoeren van de survey wordt door OIS uitgevoerd door middel van de volgende methoden: telefonisch onderzoek, schriftelijk onderzoek, face-to-face onderzoek en online onderzoek. Alle respondenten die meegenomen zijn in de datasets zijn anoniem (Gemeente Amsterdam, z.d.-a).

3.2 Operationalisatie

Het onderwerp waarop in dit onderzoek de focus ligt is veiligheidsbeleving. Hierbij wordt onderzocht welke variabelen effect hebben op de veiligheidsbeleving. De afhankelijke variabele in dit onderzoek is dan ook veiligheidsbeleving. De onafhankelijke variabelen in dit onderzoek zijn sociale cohesie, de fysieke omgeving, waarbij wordt gekeken naar de mate van verloedering en de geregistreerde criminaliteit. In dit onderzoek is de afhankelijke variabele een continue variabele waarbij gebruik is gemaakt van een ratioschaal. De onafhankelijke variabelen bestaan uit zowel continue als discrete variabelen waarbij gebruik is gemaakt van ratio schalen. De controlevariabele is een discrete variabele waarbij gebruik gemaakt is van een ratio schaal.

Veiligheidsbeleving

De verkregen gegevens over veiligheidsbeleving komen uit de veiligheidsindex. De gegevens over veiligheidsbeleving zijn in deze dataset verkregen aan de hand van antwoorden die de Amsterdammers en Regiobewoners hebben gegeven in de Veiligheidsmonitor. Deze antwoorden zijn verdeeld in drie subjectieve elementen, het cognitieve (risicoperceptie), affectieve (onveiligheidsbeleving) en conatieve (vermijdingsgedrag) element (Smeets, 2015). Zoals eerder benoemd wordt er in dit onderzoek alleen gekeken naar het affectieve element dat betrekking heeft op de veiligheidsbeleving. Daarbij wordt dit gemeten aan de hand van de variabele (onveiligheidbuurt_MEAN) dat antwoord geeft op hoe veilig een inwoner zich voelt in zijn of haar eigen buurt. Dit wordt gemeten aan de hand van ‘de gemiddelde buurtscore (0-100) onveiligheidsgevoelens in eigen buurt’. Bij deze variabele geldt dat mensen die zich vaak onveilig voelen de score 100 krijgen, mensen die zich soms onveilig voelen de score 66 krijgen, mensen die zich zelden onveilig voelen de score 33 krijgen en mensen die zich nooit onveilig voelen de score 0 krijgen (Smeets, 2015).

Sociale cohesie

Zoals eerder benoemd kan het concept ‘collective efficacy’ worden gedefinieerd als sociale cohesie omtrent buurtgenoten gecombineerd met hun bereidheid om in te grijpen in het belang van het algemeen welzijn (Sampson, Raudenbush & Earls, 1997). Het concept ‘collective efficacy’ kan worden ingedeeld in twee aspecten: sociaal vertrouwen en informele sociale controle, waarbij met name het sociaal vertrouwen in een buurt van grote invloed is op de veiligheidsbeleving. (Hardyns & Pauwels, 2012). Daarnaast werd ook benoemd dat sociale cohesie bestaat uit twee componenten. Zoals eerder benoemd ligt in dit onderzoek de focus liggen op de cognitieve component dat betrekking heeft op de saamhorigheid en vertrouwen in de buurt.

Eerder is benoemd dat economische deprivatie in een buurt een belangrijk contextueel kenmerk blijkt te zijn voor de mate van sociale cohesie. Daarnaast heeft ook etnische heterogeniteit invloed op sommige aspecten van sociale cohesie. En beide variabelen hebben onder andere invloed op het onderling vertrouwen in buurten (Tolsma, Van der Meer, & Gesthuizen, 2009). Ook zou residentiële mobiliteit van inwoners een indicator kunnen zijn voor de mate van sociale cohesie in een buurt.

Opgesomd zijn factoren die voornamelijk van invloed zijn op sociaal vertrouwen én daarmee indirect ook op sociale cohesie: economische deprivatie, etnische heterogeniteit en residentiële mobiliteit (Hardyns & Pauwels, 2012). Er zal in dit onderzoek dan gekeken worden naar de socio-demografische kenmerken omtrent economische deprivatie, de mate van etnische heterogeniteit en residentiële mobiliteit per buurt om hiermee de mate van sociale cohesie in een buurt aan te geven. Door naar deze kenmerken te kijken zal daarmee de focus dan ook op de cognitieve component van sociale cohesie komen te liggen. De variabelen die hiervoor zijn gebruikt zijn verkregen uit de losse datasets die informatie verstrekken betreffende inkomen, migranten en woonduur.

Om te bepalen of er sprake is van economische deprivatie in een buurt is er gekeken naar het percentage huishoudens met een laag inkomen in een buurt. Om te kunnen bepalen of huishoudens een laag inkomen hebben gebruikt de gemeente Amsterdam een inkomens grens. Tot 2017 was dit in Amsterdam 120% van het wettelijk sociaal minimum (WSM). Daarna is dit 130% geworden (Michon, Wenneker, Hoedemaker, Slot, Holaind, 2018). Omdat er in dit onderzoek gebruik wordt gemaakt van data uit van 2016 t/m 2017 is de inkomensgrens dan ook 120%. Er wordt gebruik gemaakt van de variabele ‘huishoudens met inkomen tot 120% van het wettelijk sociaal minimum’ (laaginkomen). Hierbij wordt het inkomen van

huishoudens tot 120% van het WSM berekend als percentage van de totale groep en dit wordt per buurt berekend.

De etnische heterogeniteit wordt gemeten aan de hand van het percentage migranten in een buurt (*perc_migranten*).

De residentiële mobiliteit wordt gemeten aan de hand van de variabele (*woonduur*) die de gemiddelde woonduur op hetzelfde adres in een buurt in jaren berekent.

Fysieke omgeving

Zoals eerder benoemd in het theoretisch kader speelt ook de fysieke omgeving in een buurt een belangrijke rol in de beïnvloeding van de veiligheidsbeleving. Dit zal gemeten worden aan de hand van de mate van verloedering. Hoe meer verloedering des te slechter de veiligheidsbeleving zal zijn (Suskens, 2017; Hinkle & Weisburd, 2008). Daarom wordt de mate van verloedering meegenomen. De mate van verloedering wordt gemeten aan de hand van de variabele (*Iverloedering*) en is een deelindex van de variabele *overlast*. De deelindex *verloedering* bestaat voor een derde uit politiecijfers over misdrijven omtrent vernielingen en voor twee derde uit VM-gegevens die gaan over slachtofferschap vernieling en ervaren verloedering in eigen buurt (Smeets, 2015).

Criminaliteit

Bovenstaande theorieën of factoren kunnen van invloed zijn op de veiligheidsbeleving, maar zijn vooral in de literatuur genoemd in relatie tot criminaliteit. Ondanks dat verondersteld mag worden uit voorgaande onderzoeken dat de mate van criminaliteit niet samen hangt met veiligheidsbeleving is het toch verstandig ook naar criminaliteit als voorspeller te kijken. Mede omdat in het onderzoek van Boers, Boutellier, Slot, Smeets & Van Steden (2008) criminaliteit wel wordt gezien als de best voorspellende negatieve factor (Boers, Boutellier, Slot, Smeets & Van Steden, 2008).

De mate van criminaliteit in een buurt wordt gemeten aan de hand van de totale criminaliteit (*criminaliteitsindex*). Dit is een variabele die bestaat uit politiecijfers en geregistreerde slachtofferschappen. Binnen de *criminaliteitsindex* wordt er onderscheid gemaakt tussen High Impact Criminaliteit (HIC) en High Volume Criminaliteit (HVC). Hierbij is een delict dat het slachtoffer persoonlijk raakt een HIC, bijvoorbeeld een geweldsdelict. Een veel voorkomend delict dat het slachtoffer in mindere mate raakt is een

HVC, bijvoorbeeld een autodiefstal. Bij zowel het element HIC als HVC worden de politiecieters en de slachtofferschapen samengevoegd en onderverdeeld in verschillende deelelementen (Smeets, 2015).

3.3 Controlevariabele

Naast de afhankelijke en onafhankelijke variabelen wordt er ook een controlevariabele toegevoegd. De controlevariabele in dit onderzoek is het aantal bezoekers op een gemiddelde dag. Hiermee wordt uitgesloten dat deze variabele zou kunnen interveniëren.

Aantal bezoekers

Zoals eerder benoemd blijkt uit onderzoek dat het herkennen van mensen op straat zonder elkaar echt te kennen bijdraagt aan het vermogen van inwoners om hun omgeving sociaal te kunnen interpreteren en ordenen, dit heeft een positief effect op de veiligheidsbeleving (Spithoven, 2017). Dit zou veroorzaakt kunnen worden door de hoeveelheid bezoekers in een buurt. Waarbij het aantal bezoekers een negatief effect zou kunnen hebben op de veiligheidsbeleving doordat de herkenning wegvalt. Daarom zal het aantal bezoekers in een buurt meegenomen worden als controlevariabele. Om het aantal bezoekers te meten wordt er gekeken naar de variabele (bezoek) die het aantal bezoekers op een gemiddelde dag per buurt meet. Dit is gemeten aan de hand van een nauwkeurige schatting die gemaakt op basis van een set locaties die dagelijks een substantieel aantal bezoekers kunnen opleveren (Smeets, 2015).

3.4 Analytische strategie

Er wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van een multivariabele regressie waarbij gekozen is voor een hiërarchische regressie. Het is mogelijk om gebruik te maken van een multivariabele regressie omdat er zowel bij de afhankelijke variabele als de onafhankelijke variabelen gebruik is gemaakt van ratioschalen. Aan de hand van de multivariabele regressie kan samenvang tussen de afhankelijke variabele veiligheidsbeleving en de meerdere onafhankelijke variabelen, die betrekking hebben op sociale cohesie, de fysieke omgeving en criminaliteit, berekend worden.

De hiërarchische regressie zal worden uitgevoerd zodat zowel de controlevariabele als de onafhankelijke variabelen stap voor stap geobserveerd kunnen worden met betrekking tot de

afhankelijke variabele. Er is in dit onderzoek gekozen voor een hiërarchische regressie met vier modellen zodat er goed uitgelicht kan worden wat iedere variabele bijdraagt aan het effect op de veiligheidsbeleving. Om gebruik te maken van de multivariabele regressie zal er eerst gekeken worden of er aan de assumpties is voldaan. Deze assumpties zullen nader besproken worden in de resultaten. Daarnaast zal er naar de 'adjusted R²' worden gekeken in plaats van de 'R²' de 'adjusted R²' zal namelijk de verklaarde variantie corrigeren in een multivariabele regressie, aangezien deze variantie altijd meer wordt wanneer er verklarende variabelen worden toegevoegd. Desalniettemin zal het in de resultaten 'R²' genoemd worden.

Resultaten

Eerst zullen de beschrijvende statistieken uit tabel 1 worden bekeken. Daarna zal de hiërarchische regressie worden geanalyseerd. Om deze multivariabele regressie uit te kunnen voeren is er gekeken of er aan de assumpties multicollineariteit, normaliteit, lineariteit en homoscedasticiteit is voldaan. In dit onderzoek is er geen sprake van multicollineariteit, dit houdt in dat alle variabelen niet teveel met elkaar samenhangen ($VIF < 4$). Ook is in het histogram te zien dat de afhankelijke variabele veiligheidsbeleving normaal verdeeld is. Ook is er in de P-P plot te zien dat er sprake is van een lineair verband en er geen sprake is van homoscedasticiteit.

4.1 Analyse beschrijvende statistieken

In de dataset waren naast de buurten van Amsterdam eerst ook gemeenten als Diemen en omstreken meegenomen. Omdat hierbij niet voor alle variabelen data beschikbaar was én dit niet relevant is voor dit onderzoek is ervoor gekozen deze data eruit te halen en te focussen op de buurten in Amsterdam. De uiteindelijke N in dit onderzoek is dan ook 91.

In tabel 1 is te zien dat wanneer er gekeken wordt naar de afhankelijke variabele veiligheidsbeleving het minimum 3.19 is en het maximum 26.06. Dit geeft aan dat er grote verschillen zitten in de veiligheidsbeleving tussen de buurten. Wanneer er gekeken wordt naar de sociale cohesie, die bestaat uit de variabelen laag inkomen (minimum 6.4, maximum 33.0),

percentage migranten (minimum 4.77, maximum 52.70) en de woontijd (minimum 2.1, maximum 15.6) zitten hier ook grote verschillen tussen de buurten. Dit geldt ook voor verloedering (minimum 59.21, maximum 149.51). En als laatste de criminaliteitsindex die ook een groot verschil aantoont, met een minimum van 42.56 en een maximum van 204.44. Deze grote verschillen in de onafhankelijke variabelen binnen de buurten zouden een verklaring kunnen zijn in de grote verschillen in veiligheidsbeleving binnen de buurten. Daarnaast laat ook de controlevariabele “het aantal bezoekers in een buurt” grote verschillen zien met een minimum van 303 en een maximum van 139692.

Tabel 1. Beschrijvende statistieken

	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
<i>Afhankelijke variabele</i>					
Veiligheidsbeleving	91	3.19	26.06	12.77	5.84
<i>Onafhankelijke variabelen</i>					
<i>Sociale cohesie</i>					
Percentage laag inkomen	91	6.4	33.0	20.54	7.09
Percentage migranten	91	4.77	52.70	29.96	9.48
Woontijd	91	2.1	15.6	8.60	2.14
Verloedering	91	59.21	149.51	102.60	17.84
Criminaliteitsindex	91	42.56	204.44	90.17	28.77
<i>Controle variabele</i>					
Aantal bezoekers	91	303	139692	10062.95	18257.76

4.2 Hiërarchische regressie

In de hiërarchische regressie is allereerst de controlevariabele bezoek toegevoegd (model 1). Hiervoor is gekozen omdat hiermee eerst het directe effect van bezoek op de veiligheidsbeleving geanalyseerd kon worden, zodat het effect van de onafhankelijke variabelen hiermee nog duidelijker in kaart kon worden gebracht. Daarna is de controlevariabele samengevoegd met de onafhankelijke variabelen percentage laag inkomen, percentage migranten en woonduur, die samen de mate van sociale cohesie verklaren (model 2). Daarna is de onafhankelijke variabele verloedering toegevoegd (model 3), en als laatste is de onafhankelijke variabele criminaliteitsindex toegevoegd (model 4).

Wanneer er naar de model 1 wordt gekeken is te zien dat wanneer alleen de controlevariabele bezoek is toegevoegd deze regressie een verklaarde variantie heeft van 0% ($R^2 = .01$; $F = .01$; $p = .937$). Dit stijgt flink wanneer de onafhankelijke variabelen met betrekking tot sociale cohesie percentage laag inkomen, percentage migranten en woonduur worden toegevoegd (model 2), dan heeft deze regressie een verklaarde variantie van 41% ($R^2 = .41$; $F = 16.68$; $p < .001$). Ook wanneer de onafhankelijke variabele verloedering wordt toegevoegd (model 3) stijgt deze verklaarde variantie nog iets, en heeft deze regressie een verklaarde variantie van 47% ($R^2 = .47$; $F = 17.04$; $p < .001$). De laatste toevoeging van de onafhankelijke variabele criminaliteitsindex (model 4) zorgt nog voor een minimale stijging in de verklaarde variantie 48% ($R^2 = .48$; $F = 14.95$; $p < .001$).

Kijkende naar tabel 2 die hieronder weergegeven staat is te zien dat er allereerst is gekeken naar het directe effect van de controlevariabele bezoek op de veiligheidsbeleving in model 1. Dit toont aan dat hier geen sprake is van een significant effect ($B = 2.67$; $t = .079$; $p = .937$).

Daarna is er gekeken naar model 2 om te bepalen of er sprake is van een direct effect van sociale cohesie op de veiligheidsbeleving met bezoek als controlevariabele. Om het effect van sociale cohesie te kunnen bepalen zullen de drie hiervoor gekozen variabelen stuk voor stuk worden geanalyseerd. Er wordt eerst gekeken naar het effect van sociale cohesie op de veiligheidsbeleving in model 2. Ten eerste is er gekeken naar het percentage laag inkomen, wat een positief significant effect heeft op hoe onveilig inwoners zich voelen ($B = .25$; $t = 2.71$; $p < .01$). Met andere woorden: hoe meer inwoners met een laag inkomen des te negatiever de veiligheidsbeleving zal zijn in die buurt. Het effect van het percentage migranten op hoe onveilig inwoners zich voelen is een positief significant effect ($B = .27$; $t = 3.76$; $p < .001$). Met andere woorden: hoe hoger het percentage migranten des te negatiever de veiligheidsbeleving. Er is hierbij geen effect van woonduur op de veiligheidsbeleving ($B =$

.09; $t = .37$; $p = .716$). De controlevariabele bezoek heeft in model 2 geen significant effect op de veiligheidsbeleving ($B = 7.27$; $t = .27$; $p = .786$), al is de p-waarde wel gedaald.

Wanneer in model 3 naar het effect van sociale cohesie wordt gekeken heeft het percentage laag inkomen geen significant effect op de veiligheidsbeleving ($B = .09$; $t = .91$; $p = .363$). Het percentage migranten heeft daarentegen wel een positief significant effect ($B = .34$; $t = 4.73$; $p < .001$). Wederom geldt er dat hoe hoger het percentage migranten des te negatiever de veiligheidsbeleving is in een buurt. Woonduur heeft ook in dit model geen effect op de veiligheidsbeleving ($B = .16$; $t = .64$; $p = .522$). De bijgevoegde variabele verloedering heeft in dit model een positief significant effect ($B = .10$; $t = 3.22$; $p < .01$), dit wil zeggen dat des te meer verloedering er is in een buurt des te negatiever de veiligheidsbeleving. De controlevariabele bezoek ($B = -3.11$; $t = -1.11$; $p = .270$) heeft wederom geen effect op de veiligheidsbeleving, desalniettemin is de p-waarde weer gedaald én daarbij is B van positief naar negatief gekanteld.

In model 4 heeft, kijkende naar het effect van sociale cohesie, het percentage laag inkomen geen significant effect ($B = .11$; $t = 1.16$; $p = .252$). Het percentage migranten heeft daarentegen een positief significant effect ($B = .29$; $t = 3.83$; $p < .001$), en wederom geldt hier dat hoe hoger het percentage migranten des te negatiever de veiligheidsbeleving is. De variabele woonduur heeft in dit model ook geen significant effect ($B = .17$; $t = .71$; $p = .478$). De mate van verloedering heeft in dit model een positief significant effect ($B = .07$; $t = 1.99$; $p = .05$). Met andere woorden: hoe meer verloedering des te negatiever de veiligheidsbeleving. De bijgevoegde variabele criminaliteitsindex heeft in dit model geen significant effect op de veiligheidsbeleving ($B = .03$; $t = 1.66$; $p = .101$). De controle variabele bezoek ($B = -2.93$; $t = -1.06$; $p = .294$) heeft wederom geen effect op de veiligheidsbeleving.

Aan de hand van deze resultaten kan er worden gesteld dat hypothese 1 “*Buurten in Amsterdam waar sprake is van een grotere mate van sociale cohesie zullen een positievere veiligheidsbeleving hebben.*”, aangenomen kan worden. In model 2 is te zien dat zowel een hogere mate van economische deprivatie als etnische heterogeniteit een significant positief effect hebben op hoe onveilig inwoners in buurten zich voelen. Etnische heterogeniteit heeft in alle modellen een sterk significant effect op de veiligheidsbeleving. Echter heeft economische deprivatie in model 3 en 4 geen effect meer op de veiligheidsbeleving, maar dit zou kunnen duiden op een overlap met de variabele verloedering. De resultaten laten daarbij wel zien dat residentiële mobiliteit geen rol speelt in het beïnvloeden van de veiligheidsbeleving.

Kijkende naar hypothese 2 “*In buurten waar sprake is van meer verloedering daar zal*

sprake zijn van een negatievere veiligheidsbeleving.” kan deze ook worden aangenomen. Zowel in model 3 als 4 laat verloedering een positief significant effect zien. Hierbij ligt de p-waarde in model 4 op de grens van significantie maar is nog wel significant.

Wanneer er naar het effect van de geregistreerde criminaliteit op de veiligheidsbeleving wordt gekeken kan hypothese 3 *“De mate van criminaliteit in de buurten in Amsterdam hangt niet samen met de veiligheidsbeleving.”* worden aangenomen. De geregistreerde criminaliteit heeft namelijk geen effect op de veiligheidsbeleving.

De controlevariabele bezoek heeft in alle vier de modellen geen significant effect op de veiligheidsbeleving en daarmee kan uitgesloten worden dat het de andere gevonden effecten beïnvloedt.

Tabel 2. Hiërarchische regressie met veiligheidsbeleving als afhankelijke variabele

		B	SE
Model 1	Bezoek	2.67	.00
Model 2	Bezoek	7.27	.00
	Percentage laag inkomen	.25**	.09
	Percentage migranten	.27***	.07
	Woonduur	.09	.25
Model 3	Bezoek	-3.11	.00
	Percentage laag inkomen	.09	.10
	Percentage migranten	.34***	.07
	Woonduur	.16	.24
	Verloedering	.10**	.03
Model 4	Bezoek	-2.93	.00
	Percentage laag inkomen	.11	.10
	Percentage migranten	.29***	.08
	Woonduur	.17	.24
	Verloedering	.07*	.04
	Criminaliteitsindex	.03	.02

N 91

***p= ≤.001 **p=≤.01 *p=≤.05

Conclusie

Het doel van dit onderzoek was het in kaart brengen óf en welke kenmerken en factoren van invloed zijn op de veiligheidsbeleving in de buurten van Amsterdam. Hiervoor was gekozen om twee redenen. Ten eerste omdat ten opzichte van de rest van Nederland een fors aantal van de inwoners van Amsterdam zich weleens onveilig voelt, ook in eigen buurt. Daarnaast lieten de cijfers ook zien dat dit per regio verschilt, en lieten de beschrijvende statistieken later in het onderzoek zien dat er ook grote verschillen zitten tussen de verschillende buurten betreft veiligheidsbeleving. Het leek dan ook relevant te gaan onderzoeken welke kenmerken en factoren deze veiligheidsbeleving van de inwoners in Amsterdam nu zo beïnvloeden. Kijkend naar voorgaande onderzoeken viel op dat de veiligheidsbeleving wel in kaart werd gebracht, maar dat er niet werd gekeken of niet duidelijk was welke kenmerken en factoren hier nu van invloed op waren. Daarnaast werd er ook geen onderscheid gemaakt tussen de drie dimensies van veiligheidsbeleving (cognitief, affectief en conatief) wat het interpreteren en vergelijken van juiste bevindingen lastiger maakt. Daarnaast had ook de gemeente Amsterdam slechts naar de veiligheidsbeleving gekeken en had hierbij niet onderzocht welke buurtkenmerken of factoren hier nu van invloed op konden zijn.

Eerder onderzoek toonde aan dat de factoren die een prominente rol spelen in het beïnvloeden van de veiligheidsbeleving op drie niveaus liggen 1. persoonlijke factoren, 2. situationele factoren en 3. algemene maatschappelijke factoren (Smeets, 2016).

Middels de *collective efficacy*-theorie kwam naar voren dat sociale cohesie in buurten waarbij buurtinwoners daarnaast bereidheid toonden om in te grijpen in het belang van het algemene welzijn (Sampson, Raudenbush & Earls, 1997), bijdraagt aan een verbeterde veiligheidsbeleving (Huygen & De Meere, 2008). Daarnaast liet eerder onderzoek zien dat sterke sociale cohesie in buurten zorgde voor een positievere veiligheidsbeleving (Van Oirschot, Slot & Van Oirschot, 2011). Eerder onderzoek toonde ook aan dat de factoren die van invloed zouden zijn op deze ‘collective efficacy’ en daarnaast ook op de sociale cohesie de volgende factoren waren: economische deprivatie, etnische heterogeniteit en residentiële mobiliteit (Hardyns & Pauwels, 2012; Tolsma, Van der Meer, & Gesthuizen, 2009). Deze drie factoren zijn dan vervolgens ook in dit onderzoek onderzocht als indicatoren voor sociale cohesie. Doormiddel van de hiërarchische regressie kwam hierin naar voren dat voornamelijk etnische heterogeniteit een grote invloed heeft op de veiligheidsbeleving, en kwam naar voren dat hoe meer etnische heterogeniteit des te negatiever de veiligheidsbeleving is. Met andere woorden: hoe minder etnische heterogeniteit, des te meer sociale cohesie en des te positiever

de veiligheidsbeleving is in een buurt. Daarnaast werd in model 2 aangetoond dat ook economische deprivatie van invloed is op de veiligheidsbeleving. Met andere woorden: hoe minder economische deprivatie, des te meer sociale cohesie en des te positiever de veiligheidsbeleving in een buurt. Echter was in model 3 en 4 hier geen sprake meer van maar zoals eerder benoemd zou dit eventueel ook kunnen duiden op een overlap. Daarentegen werd aangetoond dat de residentiële mobiliteit in geen geval van invloed is op de veiligheidsbeleving. Hypothese 1 *“Buurten in Amsterdam waar sprake is van een grotere mate van sociale cohesie zullen een positievere veiligheidsbeleving hebben.”* kon dan ook worden aangenomen. Maar de factor residentiële mobiliteit moet hierbij worden uitgesloten.

Door middel van de *broken windows*-theorie kwam naar voren dat ook de mate van verloedering een rol speelt in het beïnvloeden van de veiligheidsbeleving. De *broken windows*-theorie verklaart namelijk dat kleine fysieke achteruitgangen wat ook wel verloedering wordt genoemd de drempel voor criminele activiteiten lager leggen. Wat vervolgens weer zorgt voor een negatievere veiligheidsbeleving (Suskens, 2017). In dit onderzoek is de mate van verloedering dan ook meegenomen om te kunnen verklaren of deze ook werkelijk van invloed is op de veiligheidsbeleving. In zowel model 3 en 4 van de hiërarchische regressie kwam naar voren dat dit een significant effect heeft op de veiligheidsbeleving en daarmee kon dan ook hypothese 2 *“In buurten waar sprake is van meer verloedering daar zal sprake zijn van een negatievere veiligheidsbeleving.”* worden aangenomen.

Daarnaast is er ook gekeken naar het effect van de geregistreerde criminaliteit. Ondanks dat eerder onderzoek aantoonde dat criminaliteit gezien kon worden als de best voorspellende negatieve factor op de veiligheidsbeleving (Boers, Boutellier, Slot, Smeets & Van Steden, 2008), liet ander onderzoek zien dat dit niet rechtstreeks met elkaar in verband staat. Dit werd verklaard aan de hand van het onderscheid tussen de subjectieve veiligheid en de objectieve veiligheid (Van Eijk, 2013). Met andere woorden liet onderzoek zien dat een afname in de criminaliteit niet betekende dat er automatisch een positievere veiligheidsbeleving zou ontstaan (Brooks, 1974). Door middel van de hiërarchische regressie is dit dan ook berekend en hier kwam uit dat de criminaliteit niet samen hing met de veiligheidsbeleving, er was geen sprake van een significant effect. Dat resulteerde dat hypothese 3 *“De mate van criminaliteit in de buurten in Amsterdam hangt niet samen met de veiligheidsbeleving.”* dan ook kon worden aangenomen.

Spithoven (2017) toonde in eerder onderzoek aan dat herkenning van mensen op straat ook bij zou kunnen dragen aan de veiligheidsbeleving. Omdat bezoekers deze herkenning zouden

kunnen verminderen werd bezoek als controlevariabele meegenomen. Des-ondanks de eerdere bevindingen is er in dit onderzoek geen significant effect gevonden voor het aantal bezoekers in een buurt op de veiligheidsbeleving.

Als concluderend antwoord op de onderzoeksvraag *“In hoeverre hebben kenmerken van een buurt invloed op de veiligheidsbeleving van inwoners in Amsterdam en welke factoren spelen hierbij een rol?”* en de bijbehorende deelvragen kan worden gesteld dat buurtkenmerken en bijbehorende factoren wel degelijk van invloed zijn op de veiligheidsbeleving in de buurten van Amsterdam. Daarnaast kan geconcludeerd worden dat een grotere mate van sociale cohesie een positief effect heeft op de veiligheidsbeleving, en dat het hebben van een mindere mate van etnische heterogeniteit in een buurt hierin de grootste rol speelt. Daarnaast heeft, kijkende naar de fysieke omgeving in een buurt, verloedering een negatief effect op de veiligheidsbeleving. Daarentegen hangt criminaliteit niet samen met de veiligheidsbeleving. Als laatste kan ook worden geconcludeerd dat het aantal bezoekers in een buurt de veiligheidsbeleving niet zal beïnvloeden.

Discussie

Binnen dit onderzoek zijn er een paar punten die wat beperkingen met zich meedragen waar aandacht aan besteed moet worden. Ten eerste was er in de datasets van Amsterdam, met betrekking tot het jaar 2017, geen directe indicator beschikbaar voor sociale cohesie. Omdat dit een cruciale variabele was voor dit onderzoek is ervoor gekozen sociale cohesie te meten door middel van kenmerken die in eerdere gedane literatuurstudie effect bleken te hebben op sociale cohesie. Deze kenmerken, te weten economische deprivatie, etnische heterogeniteit en residentiële mobiliteit, zijn daarbij gemeten aan de hand van variabelen die wél beschikbaar waren vanuit de datasets namelijk: laag inkomen, percentage migranten en woonduur. Hiermee zijn deze kenmerken stuk voor stuk gemeten. Toch geeft dit niet het volledige beeld weer van het effect van sociale cohesie op de veiligheidsbeleving. Wanneer hier een directe indicator beschikbaar voor zou zijn, zou dit een positief effect hebben op de significantie en validiteit. Doordat er geen directe indicator beschikbaar was, kan dit effect hebben op zowel de begripsvaliditeit als de inhoudsvaliditeit. Dit omdat het meetinstrument sociale cohesie dat

in dit onderzoek is gebruikt wellicht niet alle aspecten bevat en daarnaast zijn wellicht de verkeerde factoren toegepast. Voor vervolgonderzoek zou dan ook aan te raden zijn wellicht nog andere factoren mee te nemen die een rol kunnen spelen bij het beïnvloeden van de mate van sociale cohesie.

Daarnaast is in dit onderzoek niet het verschil tussen man en vrouw gemeten. Eerder onderzoek toonde aan dat er wel degelijk verschil is tussen mannen en vrouwen wanneer het aankomt op de veiligheidsbeleving en dat vrouwen zich vaker onveilig voelen in de openbare ruimte dan mannen (Hale, 1996; Macmillan, Nierobisz & Welsh, 2000; Snedker, 2015). Toch is er in dit onderzoek voor gekozen om dit niet mee te nemen omdat er op buurtniveau wordt gemeten. Daarnaast is er in dit onderzoek wegens ontbrekende data in het jaar 2017 omtrent geslacht besloten dat het niet mogelijk was deze variabele mee te nemen. Toch zou het van toegevoegde waarde zijn om hier in vervolg onderzoek naar de veiligheidsbeleving wel geslacht als controle variabele mee te nemen. In het onderzoek van Boers, Van Steden & Boutellier (2008) wordt deze individuele factor ook meegenomen als controle variabele om uit te kunnen sluiten dat geslacht daarmee intervenueert.

Naast beperkingen zijn er ook een paar sterke punten binnen dit onderzoek. Ten eerste zijn een groot deel van buurten binnen Amsterdam meegenomen en was daarmee de N 91. Daarnaast bleek de controlevariabele bezoek geen effect te hebben op de veiligheidsbeleving wat een gunstig resultaat is omdat dat betekent dat de controlevariabele de onafhankelijke variabelen niet heeft beïnvloed. En als laatste is in dit onderzoek onderzocht welke kenmerken en factoren van invloed zijn op de veiligheidsbeleving en zijn daarbij andere factoren en kenmerken meegenomen die nog niet eerder in combinatie met de buurten van Amsterdam zijn onderzocht. Tevens is er daarnaast specifiek de nadruk gelegd op de affectieve dimensie.

Voor wat betreft vervolgonderzoek zou er eventueel nog focus gelegd kunnen worden op de cognitieve en conatieve dimensie van veiligheidsbeleving, wat wellicht weer tot andere conclusies kan leiden. Dit geldt ook voor de gedragscomponent van sociale cohesie, wellicht wanneer dit aspect verder wordt uitgelicht in vervolg onderzoek leidt dit wellicht weer tot andere uitkomsten betreffende de veiligheidsbeleving.

Daarnaast zou er voor wat betreft de uitkomsten van dit onderzoek meer aandacht moeten komen voor etnische heterogeniteit binnen buurten. Het is opmerkelijk dat etnische heterogeniteit zo een sterk effect heeft op het creëren van een negatievere veiligheidsbeleving. Zoals Boutellier, Van Steden & Van Stokkom (2016) al eerder benoemden kan veiligheid zowel verbinden maar ook uitsluiten. Veiligheid kan namelijk zorgen voor vereniging maar

wanneer er nadruk wordt gelegd op negatieve factoren kan veiligheid ook discriminatie en verdeling veroorzaken. Het is dan wellicht ook iets wat opmerkelijk dat in onze huidige pluriforme samenleving etnische heterogeniteit nog zo een grote rol kan spelen, en zeker in Amsterdam waar etnische heterogeniteit niet weg te denken is. Aan de Gemeente Amsterdam en de institutionele omgeving geldt dan ook het advies hier meer aandacht aan te besteden door wellicht nóg meer te differentiëren. Niet alleen op het gebied van etniciteit maar ook op het gebied van inkomen. Wellicht door meer buurten samen te stellen waar zowel koopwoningen als sociale huurwoningen beschikbaar zijn, om hiermee op het gebied van inkomen nog meer te differentiëren. Wanneer er meer differentiatie is op het gebied van inkomen zal dit de economische deprivatie verkleinen binnen buurten wat een positief effect zal hebben op sociale cohesie en daarmee op de veiligheidsbeleving. Daarnaast zouden scholen binnen buurten ook meer aandacht kunnen besteden aan het tegengaan van etnische segregatie binnen scholen. Door jongeren op te laten groeien met meer etnische heterogeniteit binnen scholen zou dit wellicht in de toekomst de veiligheidsbeleving positief kunnen beïnvloeden. Daarnaast zou het consequent onderhouden van de fysieke omgeving binnen buurten in Amsterdam en hier strenger op handhaven ook al voor een groot deel kunnen bijdragen aan een positievere veiligheidsbeleving in de buurten van Amsterdam.

Literatuurlijst

- Bakker, I., & Hermens, N. (2011). De Hennepeurkaart en veiligheidsbeleving.
- Blokland, T. (2008). *Oog voor elkaar: veiligheidsbeleving en sociale controle in de grote stad* (p. 304). Amsterdam University Press.
- Boers, J., Boutellier, H., Slot, J., Smeets, H., & Van Steden, R. (2008). Angst en vertrouwen.
- Boers, J., Van Steden, R., & Boutellier, H. (2008). Het effect van positieve en negatieve factoren op veiligheidsbeleving. *Tijdschrift voor veiligheid*, 7(3), 34-52.
- Boutellier, H., Van Steden, R., & Van Stokkom, B. (2016). *Perspectieven op veiligheid: van burgerschap tot veerkracht*.
- Brooks, J. (1974). The fear of crime in the United States. *Crime & Delinquency*, 20(3), 241-244.
- Carpiano, R. M. (2007). Neighborhood social capital and adult health: an empirical test of a Bourdieu-based model. *Health & place*, 13(3), 639-655.
- CBS. (2020a). *Veiligheidsbeleving - Veiligheidsmonitor 2019*. CBS. Geraadpleegd van <https://longreads.cbs.nl/veiligheidsmonitor-2019/veiligheidsbeleving/>
- CBS. (2020b). *(On)veiligheidsbeleving; regio*. CBS. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/81877NED?q=amsterdam>
- Garofalo, J. (1981). The fear of crime: Causes and consequences. *J. Crim. L. & Criminology*, 72, 839.
- Gemeente Amsterdam. (z.d.-a). *Onderzoek door OIS*. Data en informatie- Gemeente Amsterdam. Geraadpleegd van <https://data.amsterdam.nl/artikelen/artikel/onderzoek-door-ois/3d7c706a-0898-4adc-b0e8-2c4c195ed7f9/>
- Gemeente Amsterdam. (z.d.-b). *Over Onderzoek, Informatie en Statistiek*. Data en informatie - Gemeente Amsterdam. Geraadpleegd van <https://data.amsterdam.nl/artikelen/artikel/over-ois/8cf61560-0f90-4b81-84bf-900a6755159d/>

- Gemeente Amsterdam. (z.d.-c). *Statistiek bij OIS*. Data en informatie- Gemeente Amsterdam. Geraadpleegd van <https://data.amsterdam.nl/artikelen/artikel/statistiek-bij-ois/5b470d46-99b4-4b5e-823a-de15f077f12e/>
- Gemeente Amsterdam. (z.d.-d). *Veiligheid buurten in cijfers*. Gemeente Amsterdam. Geraadpleegd op <https://www.amsterdam.nl/wonen-leefomgeving/veiligheid/veiligheid-in/>
- Glas, I., & Snel, E. (2017). (Super) diversiteit en onveiligheidsgevoelens. *Tijdschrift over Cultuur en Criminaliteit*, 7(1), 116-120.
- Hale, C. (1996). Fear of Crime: A review of the literature. *International Review of Victimology*, 4, 79-150.
- Hardyns, W., & Pauwels, L. (2009). The geography of social cohesion and crime at the municipality level. *Governance of security research papers series*, 1, 157-178.
- Hardyns, W., & Pauwels, L. (2012). Collective efficacy, sociaal kapitaal en 'fear of crime'. *Call for Papers*, 54, 306.
- Hinkle, J. C., & Weisburd, D. (2008). The irony of broken windows policing: A micro-place study of the relationship between disorder, focused police crackdowns and fear of crime. *Journal of Criminal justice*, 36(6), 503-512.
- Huygen, A., & De Meere, F. (2008). De invloed en effecten van sociale samenhang. *Utrecht: Verwey-Jonker Instituut*.
- Kubrin, C. E. (2009). Social disorganization theory: Then, now, and in the future. In *Handbook on crime and deviance* (pp. 225-236). Springer, New York, NY.
- Lee, M. (2013). *Inventing fear of crime*. Routledge.
- Macmillan, R., Nierobisz, A., & Welsh, S. (2000). Experiencing the streets: Harassment and perceptions of safety among women. *Journal of research in crime and delinquency*, 37(3), 306-322.
- Michon, L., Wenneker, C., Hoedemaker, R., Slot, J., Holaind, N. (2018). *Amsterdamse Armoedemonitor 2017*. Data en informatie -Gemeente Amsterdam. Geraadpleegd van

<https://data.amsterdam.nl/publicaties/publicatie/amsterdamse-armoedemonitor-2017/a0e4ec24-68d8-458e-a08e-a6f40b177b51/>

- Sampson, R. J., Raudenbush, S. W., & Earls, F. (1997). Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *science*, 277(5328), 918-924.
- Smeets, H. (2015). *Verantwoording Veiligheidsindex 2014*. Gemeente Amsterdam. Geraadpleegd van <https://static.amsterdam.nl/veilig/pdf/verantwoordingsdocument-veiligheidsindex.pdf>
- Smeets, M. E. (2016). Veiligheids-beleving in Rotterdam. *Rotterdam: Hogeschool Inholland*.
- Smeets, M. E. (2018). Waarom het onderzoek naar veiligheidsbeleving een nieuwe impuls nodig heeft. *Justitiele Verkenningen*, 44(6).
- Smeets, M. E., & Meijer, S. (2013). *Dossier Veiligheidsbeleving*. CVV. Geraadpleegd van <https://hetccv.nl/onderwerpen/veiligheidsbeleving/beinvloedbare-factoren/>
- Snedker, K. A. (2015). Neighborhood conditions and fear of crime: A reconsideration of sex differences. *Crime & Delinquency*, 61(1), 45-70.
- Spithoven, R. (2017). Verstoorde veiligheidsbeleving. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 16(4), 3.
- Spithoven, R. (2018). Graven naar de wortels van onveiligheidsgevoelens. *Justitiële Verkenningen*, 44(6).
- Straathof, M. (2015). *Hoe (on)veilig is uw buurt? Bekijk het hier*. Het Parool. Geraadpleegd van <https://www.parool.nl/nieuws/hoe-on-veilig-is-uw-buurt-bekijk-het-hier~bd9c056e/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- Suskens, S. (2017). "(on) veiligheidsbeleving in Wittevrouwenveld.
- Tolsma, J., Van der Meer, T., & Gesthuizen, M. (2009). The impact of neighbourhood and municipality characteristics on social cohesion in the Netherlands. *Acta politica*, 44(3), 286-313.
- Van den Herrewegen, E. (2011). Help! De burgers voelen zich onveilig! Constructies en bronnen van veiligheidsbeleving bij burgers. *L. Gunther Moor, F. Hutsebaut, P. Van Os & D. Van Rijckeghem (red.). Cahier politiestudies*, (19), 27-50.
- Van Eijk, G. (2013). Veiliger door de buurtwacht?. *Tijdschrift voor veiligheid*, 12, 3.

Van Oirschot, L., Slot, J., & Van Oirschot, E. (2011). Voorspellers van vertrouwen in de buurt-
Sociale cohesie in Amsterdam. *Mens en maatschappij*, 86(1), 66-87.

Van Stokkom, B., & Toenders, N. (2010). *De sociale cohesie voorbij: actieve burgers in
achterstandwijken*. Amsterdam University Press.